

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра української літератури



Декан

проф. Борис БУНЧУК

“5” вересня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ Й ТЕОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРСИФІКАЦІЇ
вибіркова

Освітньо-наукова програма Філологія _____
Спеціальність 035 Філологія
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)
_____ філологічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

Чернівці

2022

Робоча програма навчальної дисципліни „Історія й теорія української версифікації” складена відповідно до вимог її змісту (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності) та відповідає освітньо-науковій програмі «Філологія» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії (PhD) – спеціальності 035 Філологія.

Розробник: Мальцев Валентин Сергійович, доцент кафедри української літератури, кандидат філологічних наук

Затверджено на засіданні кафедри української літератури

Протокол № 1 від 30 серпня 2022 року

Завідувач кафедри



Валентин МАЛЬЦЕВ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 2 від 5 вересня 2022 року

Голова методичної ради
філологічного факультету



Алла АНТОФІЙЧУК

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ " ІСТОРІЯ Й ТЕОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРСИФІКАЦІЇ " (за вимогами ECTS)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета – представити історію розвитку українського віршування як складної системи, що на різних етапах еволюції перебувала у парадигмі складних взаємовпливів з поезіями інших національних літератур; історію розвитку українського віршознавства як науки про вірш; теоретичні аспекти української версифікації.

Предмет – теоретичні засади функціонування та історія розвитку української версифікації, українське віршознавство як наука.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

- Теоретичні аспекти версифікації
- Історія українського віршознавства.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є формування в здобувачів освіти ґрунтовних знань теорії версифікації, історії розвитку українського вірша від часу його появи до сьогодення, українського віршознавства як науки.

Компетенції, якими має оволодіти аспірант у процесі вивчення навчальної дисципліни

Інтегральна компетентність. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології в межах професійної, наукової та дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення на міжнародному та національному рівні.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу філологічних знань.

ЗК 3. Здатність до проведення самостійних досліджень на високому рівні з опертям на найновіші світові здобутки в галузі філології.

ЗК 4. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел: фахової літератури, електронних баз.

ЗК 5. Здатність самостійно генерувати нові ідеї та застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність критично оцінювати наукові здобутки інших дослідників та свої власні.

ЗК 9. Здатність до міжособистісного спілкування, дотримання вимог професійної етики, уміння взаємодіяти та комунікувати з іншими фахівцями в галузі філології.

ЗК 11. Здатність ініціювати, організовувати і проводити комплексні теоретичні та практичні дослідження у філологічній галузі.

ЗК 13. Здатність усвідомлювати роль і значення науки в культурі, зв'язок з іншими формами знання, вплив на проблеми інформаційного суспільства.

ЗК 14. Здатність проводити оригінальні дослідження, результати яких матимуть практичне застосування на вітчизняному та міжнародному рівнях.

ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (наукова коректність та толерантність) та уміти запобігати конфліктам під час наукових чи професійних дискусій.

ЗК 16. Здатність конструктивно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу при вирішенні складних теоретико-прагматичних питань.

ЗК 17. Здатність до формування системного наукового та загальнокультурного світогляду.

ЗК 18. Здатність до планування часу, самоорганізації та самоконтролю.

ЗК 20. Здатність до усвідомлення норм наукової етики та дотримання правил академічної доброчесності.

ЗК 21. Здатність у процесі наукових досліджень виявляти повагу до людської гідності (відмова від домінування, заподіяння шкоди й насильства) незалежно від статевої та гендерної самоідентифікації; здатність усвідомлено визнавати різноманіття підходів до права бути іншим.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність використовувати знання з філології для доповнення наявних системних світоглядних знань, концепцій на основі вивчення нових фактів і явищ.

ФК 3. Здатність виокремлювати з накопичених спостережень ті, які можна безпосередньо застосовувати у власній науковій діяльності.

ФК 4. Здатність запам'ятовувати та відтворювати факти, терміни, основні поняття, правила і теорії.

ФК 5. Здатність на високому рівні застосовувати методи наукового аналізу, структурувати літературний матеріал з урахуванням традиційних і новітніх методологічних принципів і засад.

ФК 7. Здатність удосконалювати та розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, професійно застосовувати знання з обраної філологічної галузі – літературознавства, літературної критики тощо.

ФК 8. Здатність вільно й критично послуговуватися спеціальною науковою термінологією в обраній галузі філологічних досліджень; обґрунтовувати оптимальний вибір термінів (при наявності синонімічних); за необхідності пропонувати нові спеціалізовані терміни та поняття.

ФК 9. Здатність чітко, логічно та послідовно висловлювати думку, досконало спілкуватися усною і писемною формами української та іноземної мов.

ФК 11. Здатність знаходити, відбирати й інтерпретувати наукові матеріали в першоджерелах і фаховій літературі.

ФК 12. Здатність методично грамотно працювати з текстами наукових джерел; екстраполювати засвоєні знання, уміння, навички з філологічних дисциплін у методологію власних дослідницьких проєктів.

ФК 13. Здатність виявляти феномен національної культури з опертям на розуміння її мовної та літературної специфіки.

ФК 14. Здатність опановувати методологічні та методичні аспекти сучасної наукової термінології та технології термінотворення.

ФК 18. Здатність розуміти специфіку та тенденції розвитку світового та українського літературного процесу, зміст методів, напрямів, стилів і жанрів.

ФК 19. Здатність на високому рівні володіти знаннями про теоретико-методологічні підходи в літературознавстві та розуміти сутність механізмів та підходів літературознавчого аналізу художнього твору.

ФК 20. Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі філології в межах професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, а також до застосування сучасних методологій, методів та інструментів педагогічної та наукової діяльності за фахом.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати сучасні новітні концептуальні та методологічні знання з філології та суміжних галузей знань.

ПРН 2. Застосовувати та аналізувати праці провідних українських та зарубіжних учених, наукових шкіл та фундаментальних праць у власній сфері дослідження.

ПРН 7. Формулювати наукову проблему з урахуванням сучасних наукових тенденцій.

ПРН 8. Аналізувати наукові праці з філології, виявляти дискусійні та малодосліджені питання.

ПРН 10. Визначати інформаційну цінність джерел через порівняльний аналіз з іншими джерелами.

ПРН 11. Визначати найефективніші методи дослідження в галузі філології, використовуючи міждисциплінарні підходи та зв'язки.

ПРН 12. Вести спілкування в галузі філології з науковою спільнотою та громадськістю в діалоговому режимі.

ПРН 16. Застосовувати професійні знання в приватній, суспільній, професійній та освітніх сферах спілкування в багатонаціональному середовищі та з представниками інших культур.

ПРН 19. Демонструвати філологічну освіченість, знання теорії, історії, етапів формування і розвитку мовознавчої та літературознавчої науки, персоналій; обізнаність із надбаннями світової літератури, перекладними текстами; користуватися словниками та тезаурусами різних типів, довідниками, інтернет-ресурсами та електронними посібниками.

ПРН 23. Уміти конструктивно діяти, дотримуючись принципів соціальної відповідальності на основі етичних норм.

ПРН 25. Уміти підготувати на основі самостійно отриманих результатів та успішно захистити дисертаційне дослідження.

ПРН 26. Уміти фахово використовувати наукову термінологію згідно з усталеними дефініціями в спеціалізованих словниках.

ПРН 29. Характеризувати основні тенденції літературного розвитку в культурному контексті та аспекті історико-суспільних явищ, визначати роль і місце окремого автора в літературному процесі, його приналежність до стильової епохи чи певного художнього напрямку.

ПРН 30. Використовувати різні підходи (історико-типологічний, рецептивно-естетичний, психологічний, культурологічний, гендерний,

постколоніальний, герменевтичний) при характеристиці літературних явищ з урахуванням також і практики компаративних літературознавчих студій тощо.

ПРН 31. Застосовувати теоретичну спадщину світової літературознавчої думки та літературної критики; виявляти й розкривати інтертекстуальні паралелі.

ПРН. 34. Уміти практично застосовувати навички гендерної культури, виходячи із засад та принципів гендерної рівності та принципів гендерної демократії.

. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Сучасні літературознавчі концепції												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	3	90	2	10	5			75		Екзамен
Заочна	1	2	3	90	2	2	2			86		Екзамен

1.

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти версифікації												
Тема 1. Системи віршування.	18	2	1			15	66	1	1			22	
Тема 2. Еволюція української метрики.	18	2	1			15						21	

Тема 3. Історичний розвиток української строфіки та рими	18	2	1			15						21
Разом за ЗМ1	54	6	3			45	66	1	1			64
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Історія українського віршознавства											
Тема 1. Наукова рецепція української версифікації: від давніх поетик до віршознавства ХХ століття.	18	2	1			15	44	1	1			21
Тема 2. Сучасне українське віршознавство.	18	2	1			15						
Разом за ЗМ 2	36	4	2			30	44	1	1			42
Усього годин	90	10	5			75	90	2	2			86

Зміст завдань для самостійної роботи

	Назва теми	Кількість годин
1.	Силабічна система віршування.	1
2.	Український нерівноскладовий вірш XVI – XVIII ст.	1
3.	Проблема кореляції системи віршування та фонології.	2
4.	Питання версифікації в українських барокових поетиках.	3
5.	Погляди українських поетів XIX ст. на національний вірш.	1
6.	Реформа віршування Григорія Сковороди.	2
7.	Силабо-тонічна система віршування.	1
8.	Вірш Івана Котляревського та перехід українського віршування до силабо-тоніки.	2
9.	Українська силабо-тоніка I половини XIX ст.	2
10.	Особливості версифікації поезії романтизму.	2
11.	Спроба відродження силабічного вірша у поетів-романтиків.	2

12.	Поліметричний вірш у поетів-романтиків.	2
13.	Наближення до тонічного вірша у поезії романтизму.	2
14.	Особливості версифікації Т. Шевченка.	3
15.	„Поет-силабіст” Т. Шевченко.	2
16.	Український 14-складовий вірш XIX століття.	2
17.	Віршування П. Куліша як один з етапів силабо-тонізації українського віршування.	2
18.	Українська версифікація II половини XIX ст.	2
19.	Метрика І. Франка як вирішальний етап силабо-тонізації українського віршування.	2
20.	Строфіка І. Франка.	2
21.	Багатство версифікаційних засобів у поезії І. Франка.	2
22.	Еволюція українського поетичного перекладу: віршознавчий аспект.	2
23.	Версифікаційна майстерність Лесі Українки.	2
24.	Початки українського тонічного віршування наприкінці XIX – на початку XX століть.	2
25.	Український дольник перших десятиріч XX ст.	2
26.	Український тактовик перших десятиріч XX ст.	2
27.	Український акцентний вірш перших десятиріч XX ст.	2
28.	Український верлібр.	2
29.	Метричний репертуар української поезії XX ст.: діахронічний зріз.	3
30.	Ритміка ямбічних розмірів.	2
31.	Ритміка хореїчних розмірів.	2
32.	Ритміка трискладових розмірів.	2
33.	Ритміка дольника.	2
34.	Межові та периферійні форми української версифікації.	2
35.	Звичайні строфи в українському віршуванні XX ст.	2
36.	Канонізовані строфи в українському віршуванні XX ст.	3
37.	Український сонет: від початків до сучасності.	3
	Всього	75

Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Система контролю та оцінювання Види та форми контролю.

Формами поточного контролю є письмова (тестування, реферат, практичне завдання) та усна відповідь аспіранта. Формами підсумкового контролю – екзамен.

Засоби оцінювання.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи з практичними завданнями;
- стандартизовані тести;
- реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних завдань.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінювання рівня та якості знань здобувачів вищої освіти здійснюється із врахуванням їхніх індивідуальних особливостей і передбачає диференційований підхід.

Оцінку «зараховано» («А») отримують здобувачі вищої освіти, які набрали загальну суму балів 90–100 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- ґрунтовно засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють її використовувати для аргументації тих чи тих положень при розкритті змісту відповідної проблеми;
- виявили поглиблене розуміння суті віршованої мови, кожної системи віршування, поширеної в українській поезії;
- вільно оперують фактологічною джерельною базою, оволоділи відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні пропонованого курсу;
- регулярно, кваліфіковано з використанням матеріалів додаткової літератури брали участь у реферативних повідомленнях;
- глибоко опрацювали всі питання, які винесені на самостійне вивчення;
- глибоко розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «зараховано» («В») отримують здобувачі вищої освіти, які набрали загальну суму балів 80–89 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та у значній мірі засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- добре орієнтуються у працях вітчизняних дослідників;
- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість узагальнювати інформацію про теорію й історію українського вірша;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, добре володіють відповідною науковою термінологією;
- брали активну участь при обговоренні питань у реферативних повідомленнях;
- опрацювали питання самостійного вивчення;
- розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «зараховано» («С») отримують здобувачі вищої освіти, які набрали загальну суму балів 70–79 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- знають праці вітчизняних дослідників з відповідних тем;
- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти версифікаційні процеси та (частково) причини, що їх зумовлюють;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;
- розкрили, але не повністю питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «зараховано» («D») отримують здобувачі вищої освіти, які набрали загальну суму балів 60-69 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не цілковито опанували матеріал, передбачений програмою курсу, мають досить поверхневі знання щодо проблем, які вивчалися;
- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та роботи у реферативних повідомленнях;
- обмежилися опосередкованим вивченням наукових джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;